

2024-02-23

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: NTN-2023-00143

Dnr: KFKS-2024-00294

Revidering av lokala ordningsföreskrifter

Förslag till beslut

1 Natur- och trafiknämnden tillstyrker föreslagen revidering av lokala ordningsföreskrifter enligt bilaga 1 till tjänsteskrivelsen daterad 2024-02-23.

2. Natur- och trafiknämnden föreslår att kommunfullmäktige fattar följande beslut: Kommunfullmäktige antar föreslagen revidering av lokala ordningsföreskrifter enligt bilaga 1 till tjänsteskrivelsen daterad 2024-02-23.

Sammanfattning av ärendet

I ett politikerinitiativ av L, M, KD och C har det föreslagits att ett förbud mot användning av lustgas på offentlig plats ska föras in i de lokala ordningsföreskrifterna. Det är ett växande problem i samhället att lustgas används i berusningssyfte. På nationell nivå pågår en utredning om hur vissa av dessa problem ska kunna motverkas, till exempel om bestämmelser om åldersgränser, försäljning, tillsyn, marknadsföring och införsel ska införas. Förutom hälsofara och nedskräpning kan brukande av lustgas i berusningssyfte även orsaka ordningsstörningar, särskilt på offentliga platser där många rör sig. Av den anledningen finns det skäl till att införa förbud mot brukande av lustgas i berusningssyfte på vissa offentliga platser i kommunen. Bedömningen är att lämpliga platser för ett förbud är samma platser där det idag råder förbud mot förtäring av alkohol, vissa större centrum och platser där många ofta rör sig.

Det har i samband med utredningen om förbud mot lustgas i de lokala ordningsföreskrifterna även uppmärksammats att det finns behov av ytterligare undantag till föreskriften om att hundar ska hållas kopplade. Anledningen till detta är att kommunen ska kunna använda hundar för att till exempel valla bort gäss som lämnar träck efter sig på vissa offentliga platser.

Kostnaden för utredningen samt uppdatering av ordningsföreskrifterna tas inom ordinarie verksamhet.

Ärendet

Bakgrund

Bakgrunden är politikerinitiativet ”Att utreda möjlighet till förbud mot lustgas, på allmän plats, inom den allmänna ordningsstadgan” (L, M, KD och C), NTN-2023-00143, som natur- och trafیکنämnden beslutade om 2023-10-17, § 167. Enheten offentlig utemiljö och trafیکنheten fick då i uppdrag att ta fram en utredning samt förslag på tillägg till de lokala ordningsföreskrifterna för att reglera användande av lustgas i kommunen.

Det har dessutom uppstått behov att göra ett tillägg till undantag för att hundar måste hållas kopplade på offentlig plats och förbudet för hundar att vistas på badplatser under viss period på året. Undantaget behövs för att kommunen ska kunna använda hundar i förvaltningen av offentlig utemiljö, till exempel för att valla bort gäss i Stora Nyckelviken och på badplatser eller för råttsanering.

Pågående utredning om lustgas på uppdrag av regeringen

Att användningen av lustgas i berusningssyfte är ett växande problem i samhället har uppmärksamats både på nationell nivå och på lokal nivå. Användningen av lustgas i berusningssyfte kan leda till allvarliga skador på nervsystemet och hjärnan. Regeringen har tillsatt en utredning (§ 2022:14) som har i uppdrag att föreslå en reglering av icke-medicinsk användning av lustgas, till exempel bestämmelser om åldersgränser, försäljning, tillsyn, marknadsföring och införsel. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2024. I avvaktan på att utredningen ska redovisa sitt arbete har regeringen gett Läkemedelsverket, Folkhälsomyndigheten och länsstyrelserna ett uppdrag att sprida information om risker vid berusning med lustgas.

Lokala ordningsföreskrifter

Enligt 3 kap. 8 § ordningslagen (1993:1617) får en kommun meddela de ytterligare föreskrifter för kommunen eller del av denna som behövs för att upprätthålla den allmänna ordningen på offentlig plats. Av 3 kap. 12 § ordningslagen framgår bland annat att lokala ordningsföreskrifter inte får angå förhållanden som är reglerade i ordningslagen eller annan författning eller som enligt ordningslagen eller annan författning kan regleras på något annat sätt. Föreskrifterna får inte heller lägga onödigt tvång på allmänheten eller annars göra obefogade inskränkningar i den enskildes frihet. Av domstolspraxis följer också att lokala ordningsföreskrifter inte får vara för långtgående avseende geografiskt tillämpningsområde, tidsmässig giltighet eller sakligt innehåll.

Erfarenheter från andra kommuner om förbud mot lustgas

Två kommuner som har prövat att införa förbud mot lustgas i lokala ordningsföreskrifter, Nyköping och Bollnäs, har båda fått sina förbud prövade och upphävda av de lokala länsstyrelserna. Nedan redogörs kort för anledningarna till att föreskrifterna upphävdes. Se hela motiveringen till upphävandena i tjänsteskrivelsens

bilagor 2 och 3. Det är viktigt att dra lärdom av dessa beslut för att kunna formulera tydliga och rättssäkra föreskrifter som gör nytta.

Nyköping

I Nyköpings lokala ordningsföreskrifter angavs följande.

”Alkoholhaltiga drycker överstigande 2,25 volymprocent alkohol samt läkemedel och kemikalier i syfte att uppnå berusning, får inte förtäras eller brukas på offentlig plats inom ...”.

Länsstyrelsen Södermanlands län upphävde föreskriften med bland annat motiveringen att ”läkemedel och kemikalier” är för brett och inte tillräckligt precist samt att detta omfattar även sådana produkter och substanser som kan antas regleras och sanktioneras i annan lagstiftning.

Bollnäs

I Bollnäs lokala ordningsföreskrifter angavs följande.

”Lustgas (dikväveoxid), får inte innehas på allmän plats samt inom skolområde där grundskole- eller gymnasieundervisning bedrivs.

Förbudet i första stycket gäller inte, om lustgasen är avsedd att användas för specifika ändamål som är att anse befogade. Lustgas är första hand avsedd för medicinsk behandling eller vid läkemedelstillverkning eller läkemedelshantering.”

Länsstyrelsen Gävleborg upphävde föreskriften med bland annat motiveringen att det var oklart hur ”innehav” av lustgas skulle kunna störa den allmänna ordningen. Enligt domstolspraxis (HFD 2018:75) behöver visserligen en kommun inte presentera någon utredning till stöd för att föreskriften behövs, men däremot ska det vara troligt att en ordningsföreskrift behövs för något som typiskt sett kan innebära ordningsstörningar. Länsstyrelsen menade att det snarare är ”bruk” av lustgas som typiskt sett kan leda till ordningsstörningar.

Vidare ansåg länsstyrelsen att det inte framkommit något skäl till att förbudet mot lustgas skulle gälla på samtliga offentliga platser och att föreskriften därmed var alltför ingripande. Enligt domstolspraxis (RÅ 1997 ref. 41) bör ett förbud inte omfatta samtliga offentliga platser inom en kommun utan endast de platser där ett sådant förbud är särskilt motiverat från ordningssynpunkt, till exempel området kring ett torg eller någon annan offentlig plats som är livligt trafikerad.

För övrigt uttalade också länsstyrelsen att det är tveksamt om lokala ordningsföreskrifter är det mest ändamålsenligt sättet att åtgärda de växande problemen med att lustgas används i berusningssyfte och att det kan leda till skador.

Analys och bedömning

Det är viktigt att försöka motverka de växande problemen med att lustgas används i berusningssyfte och därför är det mycket positivt att en utredning på nationell nivå har i uppdrag att föreslå en reglering av icke-medicinsk användning av lustgas, till exempel bestämmelser om åldersgränser, försäljning, tillsyn, marknadsföring och införsel. Förutom hälsofara och nedskräpning kan användningen av lustgas i berusningssyfte även orsaka ordningsstörningar, särskilt på offentliga platser där många rör sig. Av den anledningen finns det skäl till att införa förbud mot brukande av lustgas i berusningssyfte på vissa offentliga platser i kommunen. Bedömningen är att lämpliga platser för ett förbud är samma platser där det råder förbud mot förtäring av alkohol, vissa större centrum och platser där många ofta rör sig. En sådan utformning av ordningsföreskrift bedöms vara i enlighet med ordningslagen och domstolspraxis.

Hundar

Enligt gällande lokala ordningsföreskrifter ska hundar hållas kopplade på offentliga platser. Undantag från denna föreskrift gäller för till exempel hund i polistjänst och ledarhund för synskadade. Det finns planer på att använda hundar för att minska problemen med att gäss lämnar träck efter sig till exempel i Stora Nyckelviken och vid badplatser. Hundarna skulle användas för att valla bort gässen från platser där många personer ofta befinner sig. De kan också användas för rättsanering. För att möjliggöra för kommunen att använda hundar i förvaltningen av offentlig utemiljö behövs ett ytterligare undantag till föreskriften om att hundar ska hållas kopplade och till förbudet mot hundar på badplatser på sommarhalvåret.

Förslag på tillägg till lokala ordningsföreskrifter

Brukande av lustgas

Lustgas får inte brukas i berusningssyfte på offentlig plats inom följande områden:

1. Centrala parken i Orminge inom ett område som avgränsas av Ormingeringen – Skarpövägen – Mensättravägen
2. Fisksätra inom ett område som avgränsas av Fidravägen – Fisksättravägen
3. Tippens Centrum inom ett område som avgränsas av Solsidevägen – Stockholmsvägen – Saltsjöbanan
4. Nacka Centrum inom ett område som avgränsas av Granitvägen (Stadshusområdet) – Griffelvägen – Vikdalsvägen – Skvaltans Väg – Värmdövägen

Hundar

Hundar ska hållas kopplade på offentlig plats med undantag av de områden där kommunen anordnat hundrastplatser.

Hundar får enbart vistas på kommunala badplatser under höst, vinter och vår. De är välkomna från den 1 oktober fram till den 30 april.

Vad som regleras i denna paragraf gäller inte hund i polistjänst, ledarhund för synskadade eller service- och signalhund för personer med funktionsnedsättning samt hundar som arbetar på uppdrag av kommunens förvaltare.

Ekonomiska konsekvenser

Kostnaden för utredningen samt uppdatering av ordningsföreskrifterna tas inom ordinarie verksamhet.

Konsekvenser för barn

Om ett förbud mot lustgas införs på offentlig plats är konsekvenserna för barn positiva eftersom användningen av lustgas hos främst ungdomar då sannolikt minskar. Vad gäller undantaget från föreskriften att hålla hundar kopplade och förbud mot hundar på badplatser under viss period på året, innebär det att kommunen kan använda hundar för att få bort gäss som lämnar träck efter sig. Därmed blir platsen fräschare och hälsosammare för barn.

Handlingar i ärendet

Tjänsteskrivelse daterad den 12 mars 2024

Bilaga 1 Förslag till revidering av lokala ordningsföreskrifter daterad 2024-02-23.

Bilaga 2 Beslut NTN 2023-10-17 § 167 Politikerinitiativ - Förbud mot lustgas

Bilaga 3 Beslut från Länsstyrelsen i Södermanlands län

Bilaga 4 Beslut från Länsstyrelsen i Gävleborg

Per Strandberg
Enhetschef
Enheten offentlig utemiljö

Marie Edling
Landskapsarkitekt
Enheten offentlig utemiljö

Sylvia Ryel
Kommunjurist
Juridik- och kanslistaben